

KS. MARCIN SIENKOWSKI*

Trzydziesty rok funkcjonowania i działalności Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej (2021/2022)

W trzydziestym roku życia człowiek zazwyczaj jest już w pełni dojrzały. Świadczy o tym zarówno poziom wychowania i kultury, rozwoju osobowego, zdobyte wykształcenie, przedsięwzięcia zawodowe, rozpoznane i realizowane powołanie, jak również perspektywa dawania siebie innym. Wobec tego można oczekiwać, że osiągnąwszy taki sam wiek Wyższe Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej również prezentuje znaczny poziom dojrzałości i rozwoju. Należałoby się spodziewać, że posiada go tak w wymiarze instytucji formacyjno-dydaktycznej, jak i wspólnoty osób (formatorów, alumnów, wykładowców, pracowników).

W perspektywie minionych lat i nagromadzonych doświadczeń niniejsze opracowanie służy ukazaniu najważniejszych aspektów seminaryjnego życia w trzydziestym roku jego istnienia. Oprócz podstawowych wymiarów formacji (ludzki, duchowy, intelektualny, pastoralny) ujętych głównie metodą sprawozdawczą, a także działań charakterystycznych dla roku akademickiego 2021/2022, zostaną poczynione odniesienia do poprzednich lat w historii Seminarium, aby uwydatnić specyfikę omawianych zagadnień (głównie formatorów, alumnów, wykładowców, powołań itp.).

1. Początek roku formacyjnego i akademickiego

Rok formacyjny i akademicki 2021/2022 był trzydziestym w historii elckiego Seminarium. W wymiarze formacyjnym rozpoczął się on w dniu przyjazdu alumnów etapu propedeutycznego do Seminarium, czyli 27 września 2021 r. Tego samego dnia wieczorem po przerwie wakacyjnej przybyli również alumni pozostałych roczników.

* ks. Marcin Sienkowski – Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Elckiej, Elk
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0679-5006>; e-mail: sienkowskimarcin@interia.pl

Następnego dnia, tj. 28 września 2021 r. bp Jerzy Mazur wraz z formatormi i klerykami etapu propedeutycznego sprawował Mszę św. w kaplicy domu propedeutycznego na rozpoczęcie nowego roku formacyjnego i zarazem kilkuletniego przygotowania do podjęcia powołania kapłańskiego w Kościele.

Pierwszy dzień wykładów odbywających się 4 października 2021 r. rozpoczął nowy rok akademicki.

Podczas uroczystej inauguracji, która odbyła się 14 października 2021 r. alumni etapu propedeutycznego złożyli ślubowanie. Tego dnia Mszy św. przewodniczył bp Jerzy Mazur, a wykład inauguracyjny pt. „Kard. Stefan Wyszyński – błogosławiony mistrz słowa” wygłosił ks. dr hab. Jerzy Sikora, prof. UKSW¹. Podczas Mszy św. biskup pobłogosławił namalowany przez dr hab. Annę Sękowskią z ASP w Krakowie i zawieszony w kaplicy seminaryjnej obraz bł. Stefana Wyszyńskiego, który ufundował ks. Grzegorz Zwierzyński.

W tym miejscu należy odnotować, że 1 października 2021 r. w polskim Kościele zaczęły obowiązywać nowe zasady przygotowania do prezbiteratu zawarte w dokumencie pt. „Droga formacji prezbiterów w Polsce. Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia”. Dlatego rocznik 2021/2022 jako pierwszy rozpoczął formację składająca się z czterech etapów (propedeutycznego, stawiania się uczniem, naśladowania Chrystusa, syntezy ucznia-misjonarza)². W związku z nowymi zasadami dla formacji do kapłaństwa został zaktualizowany i poprawiony Statut oraz Regulamin Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej.

2. Formatorzy i alumni

W roku formacyjnym 2021/2022 nastąpiła zmiana na stanowisku rektora. Po ośmiu latach pełnienia tej funkcji (2013-2021) ks. Antoni Skowroński został mianowany proboszczem parafii pw. św. Aleksandra w Suwałkach. 1 sierpnia 2021 r. nowym rektorem został ks. Marcin Sieńkowski, który przez ostatnie siedem lat (2014-2021) był prefektem etapu propedeutycznego w WSD w Elku. Z kolei 1 września 2021 r. nowym prefektem etapu propedeutycznego został ks. Dariusz Konopko, który ukończył studia z pedagogiki na KUL³. Został on również prefektem studiów, zastępując na tym stanowisku ks. Marcina Sieńkowskiego (2017-2021).

¹ Por. RR, *Inauguracja roku akademickiego 2021/2022 w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2021/10/14/inauguracja-roku-akademickiego-2021-2022-w-wyzszym-seminarium-duchownym-diecezji-elckiej/>, (dostęp: 14.10.2021).

² Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Droga formacji prezbiterów w Polsce. Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia*, Warszawa, 11 marca 2021 r. Dokument ten powstał na bazie: Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dar powołania do kapłaństwa. Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, Rzym, 8 grudnia 2016 r. Wytyczne dla formacji starszych roczników znajdują się w dokumencie z 1999 r. Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*, Częstochowa, 26 sierpnia 1999 r.

³ Por. *Nominacje i zmiany personalne*, „Kronika Urzędowa Diecezji Elckiej” 2021, nr 2, s. 170; D. Konopko, *Nowy prefekt etapu propedeutycznego*, „Głos Serca” 2022, nr 153, s. 10-11.

W porównaniu do poprzednich lat nie zmieniała się ani ilość funkcji, ani liczba formatorów. Jest ona podyktowana przede wszystkim liczbą wymiarów formacji. Każdy z przełożonych koordynuje właściwy sobie obszar przygotowania do kapłaństwa. Zwykle ilość formatorów zależy również od liczby kleryków, jednakże w elckim Seminarium nie było zasadą redukowanie funkcji przełożonych z powodu zmieniającej się liczby kleryków (choć nie zawsze posługiwało dwóch ojców duchownych)⁴.

Poniższa tabela 1. przedstawia zespół formatorów odpowiedzialny za formację kleryków w roku 2021/2022.

Tabela 1. Formatorzy WSD w roku 2021/2022.

	Imię i nazwisko	Funkcja
1.	ks. dr Marcin Sieńkowski	Rektor
2.	ks. dr Maciej Maciukiewicz	Wicerektor Ekonom (dyrektor administracyjny)
3.	ks. mgr lic. Artur Hałucha	Prefekt
4.	ks. mgr Dariusz Konopko	Prefekt etapu propedeutycznego Prefekt studiów
5.	ks. dr Paweł Tarasiewicz	Ojciec duchowny
6.	ks. dr Dariusz Zalewski	Ojciec duchowny i zarazem proboszcz parafii pw. bł. Karoliny Kózkówny w Elku Dyrektor biblioteki

Źródło: Archiwum WSD w Elku.

Rok formacyjny rozpoczęło 21 kleryków. Trzech z nich podjęło urlop formacyjny poza Seminarium. Natomiast na koniec roku liczba kleryków wynosiła 16. Spadek liczby alumnów nastąpił w wyniku święceń prezbiteratu (dwóch diakonów) oraz opuszczenia Seminarium przez trzech kleryków, co działo się z różnych powodów (wystąpienia lub usunięcia) i w różnym czasie (Dawid Kruszewski, Kamil Osewski, Adam Walio).

Tabela 2. Alumni rozpoczynający rok formacyjny 2021/2022.

Rok	Liczba (imię i nazwisko)
I	2 (Damian Sadłowski, Adam Walio)
II	2 (Kamil Kaczyński, Grzegorz Szymonik)
III	5 (Radosław Harasim, Bartłomiej Hamadyk, Jakub Kozikowski, Mateusz Michniewicz, Tomasz Piotrowski)
IV	3 (Jakub Milewski, Paweł Paszkiewicz, Artur Tomkiewicz)
V	4 (Łukasz Kalinowski, Marcin Kowalewski, Paweł Sokołowski, Kamil Wielgat)
VI	2 (Bartosz Chrulski, Adam Roziewski)
Urlop	3 (Marcin Jasionowski, Dawid Kruszewski, Kamil Osewski)
Razem	21

Źródło: Archiwum WSD w Elku.

⁴ Por. A. Jaśko, *20 lat Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej (1992-2012)*, w: „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”. 20 rocznica powstania diecezji elckiej, red. W. Guzewicz, Elk 2012, s. 84.

Odnosząc powyższe dane do wcześniejszych lat, należy zauważyć, że była to najmniejsza liczba kleryków w trzydziestoletniej historii ełckiego Seminarium. Oprócz tego po raz pierwszy zostało przyjętych tylko dwóch alumnów na rok pierwszy. Dotychczas w każdym roku liczba alumnów roku pierwszego była wyższa⁵.

Spadek liczby powołań do ełckiego Seminarium następuje od kilku już lat. Podobnie dzieje się w pozostałych seminariach w Polsce⁶. Z pewnością przyczyny zachodzącego zjawiska są złożone i różnorodne, ale nie stanowią przedmiotu badań tego opracowania⁷.

3. Formacja ludzka

Ludzki wymiar formacji do prezbiteratu dokonywał się przede wszystkim w różnego rodzaju formach i zadaniach dnia codziennego. Oprócz tego składały się na niego cykliczne konferencje wychowawcze prowadzone przez prefekta czy inne spotkania, dynamiki i wydarzenia odbywające się w ciągu roku. Wszelkie tego typu inicjatywy zmierzały do wykształcenia dojrzałych postaw (wdzięczności, pracowitości, przebaczenia itp.), zdrowych relacji (braterskich, ojcowskich), podnoszenia kompetencji, umiłowania Ojczyzny oraz troski o zdrowie fizyczne i psychiczne.

Podczas formacji klerycy samodzielnie dbali o Seminarium. W ten sposób uczyli się odpowiedzialności za dobro wspólne oraz ćwiczyli się w pracowitości m.in. poprzez spełnianie obowiązków, dyżurów i funkcji⁸. Niejednokrotnie alumni wykonywali pracę fizyczną na rzecz Seminarium czy w ogrodzie przy klasztorze Sióstr Karmelitanek Bosych w okolicach Ełku lub w innych miejscach.

Alumni etapu propedeutycznego brali udział w comiesięcznych spotkaniach Ełckiego Wolontariatu Misyjnego⁹. Oprócz tego angażowali się w wolontariat w DPS Caritas w Ełku.

⁵ W roku poprzednim formację na roku pierwszym podejmowało trzech alumnów, ale w roku 2003/2004 aż dwudziestu dwóch. Por. M. Sienkowski, *Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Ełckiej (1992-2022)*, „Głos Serca” 2022, nr 154, s. 3; tenże, *Powołania do Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji ełckiej 1992-2022*, red. M. Sienkowski, R. Sawicki, Ełk 2022, s. 531-558.

⁶ Por. D. Giebułtowicz, *Ks. dr Piotr Kot o przyczynach kryzysu powołań w Polsce*, <https://www.ekai.pl/ks-dr-piotr-kot-o-przyczynach-kryzysu-powolan-w-polsce/>, (dostęp: 12.10.2021); Konferencja Episkopatu Polski, *Droga formacji prezbiterów w Polsce...*, dz. cyt., s. 17-20; Z. Płużek, A. Jacyniak, *Świat ludzkich kryzysów*, Kraków 2006, s. 81-85; M. Salamon, *W trosce o nowe powołania kapłańskie w diecezji*, „Martyria” 2022, nr 8, s. 11.

⁷ Por. B. Zarzycka, *Psychologiczne czynniki ułatwiające i utrudniające formację kapłańską*, „Studia Ełckie” 19(2017), nr specjalny, s. 557-564.

⁸ Lista funkcji i osób je pełniących w 2022 r. znajduje się w *Kronice Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej*, rok akademicki 2021/2022, wpis z 27.02.2022, s. 19, (dalej: KWSDDE).

⁹ Por. *Spotkanie Ełckiego Wolontariatu Misyjnego*, <https://diecezjaelk.pl/2021/10/20/spotkanie-elckiego-wolontariatu-misyjnego/>, (dostęp: 20.10.2021).

Wychowaniu patriotycznemu służyła m.in. modlitwa za ojczyznę, o pokój na świecie, zwłaszcza na Ukrainie, Msza św. w Dniu Niepodległości 11 listopada 2021 r., wieczornica przygotowana przez alumnów w Dniu Pamięci Żołnierzy Wyklętych 1 marca 2022 r., pamięć i niekiedy udział w lokalnych wydarzeniach patriotycznych poświęconych np. Obławie Augustowskiej czy Bitwie Niemeńskiej.

Poprzez udział w seminaryjnych kołach zainteresowań klerycy budowali bratnią wspólnotę, zacieśniali wspólne relacje i dzieli się swoimi pasjami. W minionym roku alumni przynależeli do następujących kół: powołaniowego, maryjnego, misyjnego, abstynenckiego.

21 listopada 2021 r. miało miejsce spotkanie z rodzicami alumnów etapu propedeutycznego. Wcześniej odbyły się wizyty prefekta i alumnów w ich domach rodzinnych, które pozwoliły nawiązać pierwsze relacje i poznać środowisko rodzącego się powołania.

W ciągu roku klerycy dbali o własną kulturę fizyczną poprzez udział w zajęciach wychowania fizycznego, ćwiczenia na boisku, siłowni i basenie. Niektórzy z nich kibicowali piłkarzom przed telewizorem. W dniach 5-6 listopada 2021 r. seminaryjna drużyna siatkarska uczestniczyła w X Turnieju Finałowym Mistrzostw Polski Wyższych Seminarium Diecezjalnych i Zakonnych w Piłce Siatkowej, który odbywał się w Rzeszowie. WSD w Ełku wywalczyło trzecie miejsce. Drużynę seminaryjną tworzyli: Radosław Harasim, Jakub Kozikowski, Tomasz Piotrowski, Artur Tomkiewicz, Kamil Wielgat oraz ks. Sebastian Margiewicz i ks. Piotr Paliwoda¹⁰.

18 listopada 2021 r. w dniu rektorskim cała wspólnota seminaryjna udała się do Zuzeli – miejsca urodzin Stefana Wyszyńskiego. W drodze powrotnej została zaplanowana wizyta w Muzeum Diecezjalnym w Łomży.

Alumni poszczególnych roczników zorganizowali i przeżyli weekend majowy (2-3 maja 2022 r.) wedle własnych planów i pomysłów zatwierdzonych przez przełożonych. Ten czas służył integracji rocznikowej i odpoczynkowi. Podobny cel miał wyjazd rowerowy do Grabnika i ognisko na zakończenie roku 22 czerwca 2022 r.

W celu zwiększenia świadomości i nabycia kompetencji w dziedzinie środków społecznego przekazu klerycy (wraz z księżmi odbywającymi formację stałą) wzięli udział w warsztatach nt. mediów 8 marca 2022 r. prowadzonych przez ks. dr. hab. Józefa Klocha, prof. UKSW oraz dr. hab. Monikę Przybysz, prof. UKSW.

6 grudnia 2021 r. w wieczór św. Mikołaja klerycy piątego roku przygotowali spektakl poświęcony osobie kard. Stefana Wyszyńskiego. Natomiast pogodny wieczór przez rozpoczęciem Wielkiego Postu, zwany ostatkami, 28 lutego 2022 r. przygotowali alumni roku trzeciego. Odbył się on pod hasłem „Seminaryjne rewolucje” i miał kulinarny charakter.

¹⁰ Por. KWSDD, wpis z 5-6.11.2021, s. 9.

Diecezja ełcka dziękowała za plony podczas dożynek w Lipsku 3 września 2022 r. W tym święcie uczestniczyło także Seminarium, które miało okazję podziękować przyjaciółom, darczyńcom i rolnikom za wsparcie modlitwne i materialne, również w postaci płodów rolnych¹¹.

Seminarium uczestniczyło w fazie diecezjalnej synodu biskupów poświęconemu synodalności (Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja), który w diecezji ełckiej rozpoczął się 17 października 2021 r.¹² W czerwcu 2022 r. klerycy pracujący w dwóch grupach synodalnych przekazali swoje wnioski diecezjalnemu zespołowi synodalnemu. Diecezjalna faza synodu zakończyła się 11 czerwca 2022 r.

W dniach od 29 kwietnia do 1 maja 2022 r. wszyscy klerycy uczestniczyli w warsztatach psychologicznych prowadzonych przez ks. Radosława Rybarskiego. Ponadto alumni etapu propedeutycznego oraz alumni roku piątego (przed święceniami diakonatu) przeszli badania psychologiczne.

W ostatnich latach daje się zauważyć, że podczas formacji seminaryjnej coraz częściej sięga się po środki związane z pomocą psychologiczną i terapeutyczną. W roku 2021/2022 z tego rodzaju wsparcia korzystało kilku kleryków. Spotkania terapeutyczne odbywały się bądź w Seminarium, bądź poza nim. Potrzeba wykorzystania pomocy psychologicznej w formacji świadczy o kondycji kandydatów do kapłaństwa. W porównaniu do lat ubiegłych daje się zauważyć spadek odporności i poziomu życia psychicznego¹³.

Odpowiedzią na malejącą liczbę i uwarunkowania kandydatów wstępujących do Seminarium jest także zmiana w podejściu do formacji. Polega ona głównie na indywidualnym prowadzeniu adeptów do kapłaństwa. W ełckim Seminarium wyraża się ono m.in. w rozmowach kleryków z rektorem prowadzonych kilka razy w roku. Znacznie częściej odbywają się również spotkania z ojcem duchownym czy prefektem¹⁴.

Personel pomocniczy

7 października 2021 r. podczas Mszy św. formatorzy i klerycy podziękowali panu Stanisławowi Szczuce za jego 30-letnią pracę w Seminarium, która trwała od 1 października 1992 r. do 31 lipca 2020 r. Po przejściu na emeryturę pan Stanisław był nadal związany z Seminarium, w którym piastował stanowisko konserwatora, dlatego troszczył się o sprawy gospodarcze, dokonywał niezbędnych napraw i remontów, był także kierowcą¹⁵. Od 1 lutego 2022 r. w miejsce pana Stanisława został zatrudniony pan Piotr Wołk.

¹¹ Por. RR, *Rolnicy z Diecezji Ełckiej dziękowali za plony*, <https://diecezjaelk.pl/2022/09/03/rolnicy-z-diecezji-elckiej-dziekowali-za-plony/>, (dostęp: 3.09.2022).

¹² Por. R. Różańska, *Synod w diecezji ełckiej rozpoczęty*, „Martyria” 2021, nr 10, s. 30-31.

¹³ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Droga formacji presbiterów w Polsce...*, dz. cyt., s. 47-48.

¹⁴ Por. D. Brozio, *Formacja duchowa w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Ełckiej (1992-2012)*, w: „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”, dz. cyt., s. 263-273.

¹⁵ Por. KWSDD, wpis z 7.10.2021, s. 4.

W zastępstwie pani Marioli Łukaszewicz w bibliotece pracowała pani Agnieszka Gilewska (od 1 października 2021 do 31 sierpnia 2022 r.).

4. Formacja duchowa

Wzrost kleryków w wymiarze duchowym dokonywał się głównie dzięki codziennej Mszy św. z homilią głoszoną przez formatorów, odprawianej wspólnie Liturgii Godzin, adoracji Najświętszego Sakramentu, nabożeństwom, lekturze Pisma św. i dzieł z zakresu duchowości, a także sakramentowi spowiedzi.

Rekolekcje na rozpoczęcie roku formacyjnego w dniach od 29 września do 2 października 2021 r. wygłosił ks. dr hab. Wojciech Węgrzyniak – biblista z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie¹⁶.

Osobne rekolekcje przeżyli alumni etapu propedeutycznego, które w dniach 9-12 października 2021 r. prowadził ks. Paweł Tarasiewicz – ojciec duchowny.

Rekolekcje wielkopostne w dniach 2-5 marca 2022 r. prowadził ks. dr Marek Chmielniak SAC – dyrektor domu rekolekcyjnego w Ząbkowicach Śląskich¹⁷.

Rekolekcje przed święceniami diakonatu (od 30 kwietnia do 6 maja 2022 r.) w domu sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi w Studzienicznej i prezbiteratu (14-20 maja 2022 r.) w Karmelu w Witynach prowadził ks. Paweł Tarasiewicz.

Dni skupienia w każdym miesiącu prowadził ojciec duchowny. Wyjątkiem był czerwcowy dzień skupienia, któremu przewodniczył Jan Konopko – diakon stały z Suwałk¹⁸.

19 marca 2022 r. w kaplicy seminaryjnej miała miejsce Msza św. w Uroczystość św. Józefa (od 19 marca 2019 r. patrona Seminarium w Elku). Tego dnia razem z klerykami modlili się stypendyści Fundacji Dzieło Nowego Tysiąclecia, którzy przeżywali dzień skupienia oraz wdowy i dziewice konsekrowane¹⁹. Patron Seminarium był czczony w każdą niedzielę podczas specjalnego nabożeństwa. Za jego wstawiennictwem powierzano Bogu sprawy Seminarium i proszących o modlitwę.

24 maja 2022 r. neoprezbiterzy sprawowali w kaplicy seminaryjnej prymicyjną Mszę św. Przewodniczył jej ks. Adam Roziewski, a homilię wygłosił ks. Bartosz Chruński. Następnie neoprezbiterzy udzielili wszystkim zebranych prymicyjnego błogosławieństwa. W darze dla Seminarium przekazali kustodię (ks. Adam), ornat, dwie dalmatyki, palki i świece (ks. Bartosz). Natomiast nowo ustanowieni diakoni ufundowali figurę Matki Bożej, która została ustanowiona przy wejściu do biblioteki. Ks. Adam Roziewski został posłany przez

¹⁶ Por. KWSDDDE, wpis z 2.10.2021, s. 2.

¹⁷ Por. KWSDDDE, wpis z 2-5.03.2021, s. 22.

¹⁸ Por. KWSDDDE, wpis z 19.06.2021, s. 50.

¹⁹ Por. DK, RR, *Wielkopostny dzień skupienia stypendystów FDNT Diecezji Elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/03/19/wielkopostny-dzien-skupienia-stypendystow-fdnt-diecezji-elckiej/>, (dostęp: 19.03.2022).

bp. Jerzego Mazura do posługi duszpasterskiej w parafii pw. św. Andrzeja Boboli w Białej Piskiej, a ks. Bartosz Chrulski do parafii pw. Matki Miłosierdzia Ostrobramskiej w Piszcu²⁰.

W przeddzień wyjazdu na wakacje cała wspólnota seminaryjna brała udział w dniu świętości kapłańskiej zorganizowanym 23 czerwca 2022 r. w parafii katedralnej w Elku. Konferencję poświęconą osobistej relacji kapłana z Chrystusem wygłosił ks. Paweł Tarasiewicz²¹.

W minionym roku po raz kolejny miała miejsce modlitwa różańcowa zorganizowana przez Seminaryjne Koło Różańcowe, do którego należą klerycy, formatorzy oraz wykładowcy. Odmawianie różańca miało na celu nie tylko wzrost duchowy modlących się nim osób, ale również wypraszenie nowych powołań i wspieranie osób powołanych.

W Uroczystość Wszystkich Świętych klerycy angażowali się w wypominkową modlitwę za zmarłych na elckim cmentarzu. Modlili się za zmarłego bp. Edwarda Samsela oraz abp. Wojciecha Ziembę (również w pierwszą rocznicę śmierci 21 kwietnia 2022 r.)²².

Wspólnota seminaryjna wraz z biskupami, księżmi, siostrami zakonnymi i pracownikami przeżywała najważniejsze uroczystości religijne: Wigilię Bożego Narodzenia, Triduum Paschalne, Zmartwychwstanie Pańskie, odpusty itp.

W trosce o rozwój duchowy klerycy brali udział w spotkaniach wspólnot, które istnieją w elckich parafiach (św. Wojciecha, NMP Królowej Apostołów). Dzięki temu mogli poznać różne grupy modlitewno-formacyjne, jak również pogłębić własny rozwój duchowy. W minionym roku alumni uczęszczali na spotkania Odnowy w Duchu Świętym, Przyjaciół Oblubieńca, Neokatechumenatu, Bractwa św. Józefa, Kręgu Biblijnego, Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży.

5. Posługi i święcenia oraz oblóczyny i kandydatura

W roku 2021/2022 miały miejsce święcenia prezbyteratu oraz święcenia diakonatu (w dwóch terminach), a także posługi lektoratu i akolitu. Oprócz tego klerycy z roku piątego zostali przedstawieni biskupowi jako kandydaci do święceń, a z roku trzeciego przyjęli sutannę²³. Poniżej znajdują się szczegółowe informacje dotyczące święceń i posług.

Oblóczyny

2 października 2021 r. w kaplicy seminaryjnej bp Jerzy Mazur pobłogosławił strój duchowny, który przywdziali:

²⁰ Por. KWSDDDE, wpis z 21.05.2021, s. 42.

²¹ Por. KZ, *W diecezji elckiej kapłani modlili się o świętość*, <https://diecezjaelk.pl/2022/06/23/w-diecezji-elckiej-kaplani-modlili-sie-o-swietosc-2/>, (dostęp: 23.06.2022).

²² Por. RR, *Pierwsza rocznica śmierci arcybiskupa Wojciecha Ziembę*, <https://diecezjaelk.pl/2022/04/21/pierwsza-rocznica-smierci-arcybiskupa-wojciecha-ziemby/>, (dostęp: 21.04.2022).

²³ Por. RR, *Oblóczyny i Kandydatura do diakonatu w WSD w Elku*, <https://diecezjaelk.pl/2021/10/02/obloczyny-i-kandydatura-do-diakonatu-w-wsd-w-elku/>, (dostęp: 2.10.2021).

1. Bartłomiej Hamadyk
2. Radosław Harasim
3. Jakub Kozikowski
4. Mateusz Michniewicz
5. Tomasz Piotrowski

Kandydatura do święceń

2 października 2021 r. w kaplicy seminaryjnej bp Jerzy Mazur przyjął kandydaturę do święceń diakonatu i prezbiteratu, którą zadeklarowali:

1. Łukasz Kalinowski
2. Marcin Kowalewski
3. Paweł Sokołowski
4. Kamil Wielgat

Posługa lektoratu

5 marca 2022 r. w kaplicy seminaryjnej bp Jerzy Mazur ustanowił lektorów, którymi zostali:

1. Bartłomiej Hamadyk
2. Radosław Harasim
3. Jakub Kozikowski
4. Mateusz Michniewicz
5. Tomasz Piotrowski

Posługa akolitu

5 marca 2022 r. w kaplicy seminaryjnej bp Jerzy Mazur ustanowił akolitów, którymi zostali:

1. Jakub Milewski
2. Paweł Paszkiewicz
3. Artur Tomkiewicz

Święcenia diakonatu

25 listopada 2021 r. w kaplicy seminaryjnej z rąk bpa Adriana Galbasa święcenia diakonatu otrzymał:

1. Bartosz Chruński²⁴

7 maja 2022 r. w Prostkach z rąk bpa Jerzego Mazura święcenia diakonatu otrzymali:

1. Łukasz Kalinowski
2. Marcin Kowalewski
3. Paweł Sokołowski
4. Kamil Wielgat²⁵

²⁴ Por. RR, *Święcenia diakonatu w WSD w Elku*, <https://diecezjaelk.pl/2021/11/26/swiecenia-diakonatu-w-wsd-w-elku/>, (dostęp: 26.11.2021).

²⁵ Por. RR, *Święcenia diakonatu w diecezji elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/05/07/swiecenia-diakonatu-w-diecezji-elckiej/>, (dostęp: 7.05.2022).

Święcenia prezbiteratu

21 maja 2022 r. w katedrze elckiej z rąk bpa Jerzego Mazura święcenia prezbiteratu otrzymali:

1. dk. mgr Bartosz Chrulski
2. dk. mgr Adam Roziewski²⁶

Warto odnotować, że w trzydziestoletniej historii WSD w Elku na prezbiterów diecezji elckiej zostało wyświęconych łącznie 221 absolwentów²⁷.

6. Formacja intelektualna

W roku 2021/2022 zajęcia w Seminarium prowadziło łącznie 45 wykładowców w tym 2 biskupów, 36 księży, 2 siostry zakonne i 5 osób świeckich. Spośród nich 1 posiadał tytuł profesora, 3 tytuł doktora habilitowanego, 29 tytuł doktora, 4 tytuł magistra licencjusza, 7 tytuł magistra, 1 bez tytułu.

Liczba wykładowców w porównaniu do lat ubiegłych utrzymuje się na jednakowym poziomie. Dla porównania warto wspomnieć, że w roku akademickim 2011/2012 zajęcia w Seminarium prowadziło 44 wykładowców²⁸.

Do grona wykładowców w roku akademickim 2021/2022 dołączyli:

- ks. mgr Dariusz Konopko – pedagogika,
- pan Janusz Tomkiel – wychowanie fizyczne.

Po dwudziestu latach pracy pan mgr Marian Malewski na własną prośbę zrezygnował z prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego (rozpoczął 1 października 2002 r.). Rok akademicki 2020/2021 był ostatnim rokiem jego pracy z klerykami. Podczas inauguracji roku akademickiego 14 października 2021 r. wspólnota seminaryjna podziękowała mu za jego wieloletnie zaangażowanie i troskę o kulturę fizyczną alumnów.

Po pierwszym semestrze roku 2021/2022 wykłady z teologii duchowości w Seminarium zakończył również bp Adrian Galbas, który został mianowany arcybiskupem koadiutorem archidiecezji katowickiej 4 grudnia 2021 r.²⁹ Wyrażając wdzięczność za obecność, towarzyszenie w formacji, modlitwę, udzielanie posług i święceń diakonatu wspólnota seminaryjna pożegnała abp. Adriana 11 stycznia 2022 r. podczas Mszy św. w kaplicy seminaryjnej.

Rok akademicki 2021/2022 był ostatnim rokiem pracy kilku wykładowców. Prowadzenie wykładów (z różnych powodów) zakończyli: ks. dr Jan Skorupski, ks. mgr lic. Mieczysław Brzóska, s. dr Blanka Szymańska, pani mgr Zuzanna Hołubowicz.

²⁶ Por. *Księga Absolwentów Wyższego Seminarium Duchownego w Elku*, [b.m.r.w.]; RR, *Święcenia kapłańskie w diecezji elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/05/21/swiecenia-kaplanskie-w-diecezji-elckiej/>, (dostęp: 21.05.2022).

²⁷ Zob. M. Sienkowski, *Prezbiterzy (absolwenci) Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit!*, dz. cyt., s. 559-576.

²⁸ Por. A. Jaśko, *20 lat Wyższego Seminarium Duchownego...*, dz. cyt., s. 91-93.

²⁹ Por. A. Galbas, *Podziękowanie wygłoszone w katedrze elckiej 8 stycznia 2022 r.*, w: *Ex Vita vivit!*, dz. cyt., s. 25-27.

Tabela 3. zawiera alfabetyczną listę wszystkich wykładowców oraz nazwy prowadzonych przez nich zajęć w roku akademickim 2021/2022.

Tabela 3. Wykładowcy i zajęcia w roku 2021/2022.

	Imię i nazwisko	Zajęcia
1.	ks. mgr lic. M. Barszczewski	Wybrane zagadnienia z katechetyki
2.	ks. dr M. Bednarski	Konwersatorium monograficzne Stary Testament
3.	ks. dr T. Bondzio	Teologia dogmatyczna Współczesna apologia chrześcijaństwa
4.	ks. dr D. Brozio	Duchowość kapłańska i kierownictwo duchowe Seminarium naukowe Teoria i praktyka spowiedzi Wprowadzenie do duchowości
5.	ks. mgr lic. M. Brzóska	Prawo kanoniczne (praktyka kancelaryjna)
6.	s. dr G. Dworakowska	Muzyka kościelna Wprowadzenie do muzyki kościelnej
7.	ks. dr J. Fidura	Ekumenizm Seminarium naukowe Teologia fundamentalna
8.	bp dr A. Galbas	Teologia duchowości
9.	mgr A. Gilewska	Język angielski
10.	ks. dr M. Gilewski	Prawo kanoniczne
11.	ks. dr T. Grabowski	Historia sztuki i konserwacja zabytków
12.	ks. dr J. Graszak	Czytanie Pisma świętego jako słowa Bożego Nowy Testament
13.	mgr K. Grzymkowska	Język niemiecki
14.	ks. prof. zw. dr hab. W. Guzewicz	Historia i tradycje Kościoła lokalnego Historia Kościoła powszechnego Seminarium naukowe
15.	ks. mgr lic. A. Hałucha	Homiletyka formalna i szczegółowa Homiletyka fundamentalna Homiletyka materialna Warsztaty liturgiczno-ewangelizacyjne
16.	mgr Z. Hołubowicz	Pedagogiczno-katechetyczna formacja nauczyciela religii
17.	ks. dr A. Jaśko	Teologia biblijna
18.	ks. dr S. Jóźwiak	Teologia moralna Teologia moralna ogólna Wprowadzenie w moralność
19.	ks. mgr A. Kolbusz	Technologie informacyjno-komunikacyjne
20.	ks. mgr D. Konopko	Metodyka uczenia się i pracy z tekstem Pedagogika Praktyka w zakresie psychologiczno-pedagogicznym
21.	ks. dr T. Kopiczko	Dydaktyka nauczania religii Katechetyka fundamentalna Katechetyka materialna Katecheza parafialna Metodyka nauczania religii Praktyka katechetyczna w szkole

22.	ks. dr W. Kotarski	Dydaktyka nauczania religii
23.	mgr P. Kowalewski	Emisja głosu
24.	ks. dr M. Maciukiewicz	Liturgika Liturgika pastoralna Praktyka liturgiczno-ewangelizacyjna Seminarium naukowe Wprowadzenie w liturgię
25.	ks. dr M. Maczan	Prawo kanoniczne
26.	ks. dr P. Makarewicz	Wykład monograficzny (Mediacje małżeńskie i rodzinne)
27.	bp mgr lic. J. Mazur	Wykład monograficzny (Misyjne i ewangelizacyjne zadania Kościoła)
28.	ks. dr M. Oleksy	Muzyka kościelna
29.	ks. dr A. Orzeł	Katolicka nauka społeczna
30.	ks. mgr P. Pastewski	Ergonomia Szkolenie w zakresie BHP
31.	ks. dr R. Rybarski	Psychologia ogólna Psychologia pastoralna Psychologia rozwojowa i wychowawcza
32.	ks. dr R. Sawicki	Społeczno-kulturowe uwarunkowania północno-wschodniej Polski Seminarium naukowe Teologia pastoralna fundamentalna Teologia pastoralna szczegółowa
33.	ks. dr W. Serowik	Seminarium naukowe Teologia dogmatyczna Wprowadzenie w prawdy wiary
34.	ks. dr M. Sienkowski	Historia filozofii (nowożytnej i współczesnej) Logika Teoria poznania Współczesny obraz świata
35.	ks. dr hab. J. Sikora, prof. UKSW	Komunikacja interpersonalna Kultura języka polskiego Literatura i kod kulturowy
36.	ks. dr J. Skorupski	Misjologia
37.	ks. dr A. Skowroński	Filozofia nauki Wstęp do filozofii
38.	ks. dr K. Sokołowski	Teologia dogmatyczna
39.	ks. dr hab. S. Strękowski, prof. UKSW	Język łaciński
40.	ks. dr hab. R. Szewczyk	Ochrona własności intelektualnej Prawo kanoniczne
41.	s. dr B. Szymańska	Wybrane elementy formacji ludzkiej
42.	ks. dr P. Tarasiewicz	Historia filozofii (starożytnej i średniowiecznej) Metafizyka Proseminarium Translatorium
43.	J. Tomkiel	Wychowanie fizyczne

44.	ks. dr J. Uchan	Seminarium naukowe Teologia moralna Zagadnienia bioetyczne
45.	ks. dr D. Zalewski	Język łaciński

Źródło: Archiwum WSD w Elku.

Sesja egzaminacyjna po pierwszym semestrze odbywała się od 20 stycznia do 2 lutego 2022 r. Najwyższe średnie uzyskali: Bartłomiej Hamadyk 4.95 (rok III), Radosław Harasim 4.93 (rok III), Kamil Wielgat 4.87 (rok V).

Przerwa międzysemestralna miała miejsce w dniach 3-13 lutego 2022 r.

Sesja egzaminacyjna na zakończenie drugiego semestru przebiegała w dniach 6-22 czerwca 2022 r. Najlepsze wyniki uzyskali: dk. Adam Roziewski 4.96 (rok VI), Radosław Harasim 4.94 (rok III), Bartłomiej Hamadyk 4.91 (rok III). Należy odnotować, że ani podczas sesji zimowej, ani letniej żaden z alumnów nie otrzymał oceny niedostatecznej.

W ciągu roku trzykrotnie obradowała Rada Księży Profesorów i Wykładowców (30 września 2021 r., 17 lutego 2022 r., 22 czerwca 2022 r.). Protokoły z każdego posiedzenia Rady znajdują się w archiwum WSD w Elku.

Do egzaminu *Ex Universa Theologia* (podsumowującego studia teologiczne) 28 lutego 2022 r. przystąpiło dwóch diakonów. Obaj pozytywnie zdali egzamin. Następnie 11 maja 2022 r. podeszli do egzaminu dyplomowego i obronili prace magisterskie na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie:

- Adam Roziewski – *Działania kapłana „in persona Christi Capitis” w nauczaniu Benedykta XVI* – promotor ks. dr Wojciech Serowik
- Bartosz Chruński – *Formacja kapłańska jako warunek dojrzałej tożsamości kapłana w świetle wybranej literatury* – promotor ks. dr Dariusz Brozio

Od dłuższego już czasu toczy się dyskusja, w jakim stopniu różnorodne działania i częsta posługa kleryków elckiego Seminarium w uroczystościach na szczeblu diecezjalnym wpływają na wszystkie wymiary formacji, a szczególnie intelektualny. Mimo różnych zabiegów trudno o jakąkolwiek zmianę w tym zakresie. Osobnym problemem pozostaje to, czy klerycy uczciwie wykorzystują czas przeznaczony na studium i własny rozwój intelektualny.

Konferencja naukowa

25 lutego 2022 r. w ramach IX Interdyscyplinarnego Dnia Świętego Tomasa z Akwinu została zorganizowana w WSD w Elku ogólnopolska konferencja naukowa nt. „Współczesne wyzwania w formacji chrześcijańskiej”. W jej ramach zostały wygłoszone następujące prelekcje:

- *Panorama powołań formowanych w elckim seminarium w latach 1992-2021* – ks. dr Marcin Sieńkowski, WSD, Elk
- *Istota problemu formacji chrześcijańskiej* – ks. dr Paweł Tarasiewicz, Adler-Aquinas Institute, Colorado Springs, CO, USA; WSD, Elk
- *Formacja człowieka jako osoby wobec zagrożeń cyfrowego świata* – ks. prof. dr hab. Tomasz Stępień, UKSW, Warszawa

- *Psychoterapia w formacji seminaryjnej* – ks. dr Radosław Rybarski, KUL, Lublin
- *Rola świeckich w formacji chrześcijańskiej* – dr Piotr Kosiak, Collegium Civitas, Warszawa
- *Wolontariat – teoria, prawo, kazus Elku* – dr Marcin Radziłowicz, UWM, Olsztyn
- *Teatr a formacja chrześcijańska. Karola Wojtyły i Mieczysława Kotlarczyka wizja teatru* – dr hab. Katarzyna Flader-Rzeszowska, prof. UKSW, Warszawa
- *Pięć słów o formacji chrześcijańskiej* – ks. dr Tomasz Kopiczko, UKSW, Warszawa

W konferencji wzięli udział nie tylko klerycy i księża związani z WSD w Elku, ale również katecheci, proboszczowie, wikariusze, siostry zakonne i osoby zainteresowane prezentowaną problematyką³⁰.

Wcześniej, czyli 15 października 2021 r. Seminarium wzięło udział w symposium historycznym pt. „Bł. Kard Stefan Wyszyński – symbol wiary i patriotyzmu”, które odbyło się w Elckim Centrum Kultury. Jednym z organizatorów sympozjum była Fundacja Zdumienie z Elku³¹.

19 maja 2022 r. przedstawiciele Seminarium (ks. Marcin Sieńkowski, ks. Maciej Maciukiewicz, ks. Artur Hałucha) wzięli udział w międzyseminaryjnej sesji naukowej zorganizowanej przez WSD w Siedlcach. Konferencję pt. „Geneza powstania Mszału Rzymskiego” wygłosił ks. dr Łukasz Celiński.

Publikacje

W trzydziestym roku funkcjonowania Seminarium niektórzy wykładowcy wykazali się publikacjami naukowymi w postaci monografii, artykułów lub książek³². Wiele artykułów ukazało się na łamach czasopism „Studia Elckie”, „Studia Gilsoniana”, „Civitas et Lex”, a także w monografii wydanej z okazji 30. rocznicy diecezji elckiej. Oto przykładowe teksty warte polecenia:

ks. Tomasz Bondzio:

- *Hermeneutyka doświadczenia religijnego. Tropy i przyczynek do dyskusji*, „Studia Elckie” 23(2021), nr 3, s. 327-339, DOI: 10.32090/SE.230316.

ks. Wojciech Guzewicz

- *Na styku kultur i narodów. Studium administracyjno-historyczne kościołów i parafii dekanatu sejneńskiego*, Elk 2021, ss. 113.
- *Talent i trud. Potencjał naukowy duchowieństwa diecezji elckiej w latach 1992-2017*, Olsztyn 2021, ss. 249.
- *The South Caucasus and non-military security threats*, Olsztyn 2021, ss. 135 [współautor: P. Gawliczek, K. Iskandarov].

³⁰ Por. MR, *Symposium naukowe o formacji seminaryjnej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/02/26/sympo-zjum-naukowe-o-formacji-seminaryjnej/>, (dostęp: 26.02.2022).

³¹ Por. KZ, *Symposium historyczne poświęcone bł. kard. Stefanowi Wyszyńskiemu*, <https://diecezjaelk.pl/2021/10/15/symposium-historyczne-poswiecone-bl-kard-stefanowi-wyszynskiemu/>, (dostęp: 15.10.2021).

³² Obszerną bibliografię wykładowców seminaryjnych z wcześniejszych lat podaje: W. Guzewicz, *Talent i trud. Potencjał naukowy duchowieństwa diecezji elckiej w latach 1992-2017*, Olsztyn 2021.

- *Bibliografia piśmiennictwa duchowieństwa diecezji elckiej w latach 1992-2017* (ks. Waldemar Brodziak, ks. Dariusz Maciej Brozio, ks. Karol Bujnowski, ks. Jerzy Fidura, ks. Tomasz Kopiczko, ks. Wojciech Kotarski, ks. Dariusz Sańko, ks. Wojciech Serowik, ks. Karol Sokołowski), „Studia Elckie” 23(2021), nr 3, s. 431-448.
- *Katolicki ruch charytatywny w diecezji łomżyńskiej w okresie II Rzeczypospolitej, cz. 1: Struktura i organizacja*, „Studia Elckie” 23(2021), nr 4, s. 515-524.
- *Legal-administrative and socio-political aspects of the functioning of the local Church on the example of the Warmia diocese/archdiocese, w: Právne rozprawy on-screen II. Sekcia dejín a teórie štátu a práva. Zborník z online vedeckej konferencie konanej 13.11.2020 v Banskej Bystrici*, red. M. Turošík, Belianum 2021, s. 16-27, <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.sdtsp.16-26> [współautor: P. Gawliczek].
- *Stan, potrzeby i perspektywy badań nad dziejami diecezji elckiej, cz. 1: Ustrój i organizacja*, „Civitas et Lex” 8(2021), nr 3, s. 43-54.
- *Stan, potrzeby i perspektywy badań nad dziejami diecezji elckiej, cz. 2: Lud Boży i Aktywność Kościoła*, „Civitas et Lex” 8(2021), nr 4, s. 71-81.
- *The South Caucasus as a testbed for exercising hybrid techniques*, w: P. Gawliczek, W. Guzewicz, X. Iskandarov, *The South Caucasus and non-military security threats – the comparative analysis of regional countries’ resilience against hybrid threats*, Olsztyn 2021, s. 41-64.
- *„Wiadomości Skautowe”. Powstanie – redakcja – charakterystyka*, „Studia Teologiczne” 39(2021), s. 243-254.
- *Codzienne życie w niemieckim obozie koncentracyjnym KL Dachau w świetle wspomnień ks. Kazimierza Hamerszmity (nr obozowy 22575)*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Elk 2022, s. 377-393.
- *Kościoły i parafie diecezji elckiej (cz. 1)*, „Studia Elckie” 24(2022), nr 1, s. 109-123.
- *Kościoły i parafie diecezji elckiej (cz. 2)*, „Studia Elckie” 24(2022), nr 2, s. 251-263.
- *Sylwetka i dorobek piśmienniczy dra hab. Piotra Gawliczka prof. UWM*, „Civitas et Lex” 9(2022), nr 1, s. 7-33.
- *Szukać prawdy – służąc światu. Rys biograficzny i naukowy dra Ryszarda Skawińskiego*, „Civitas et Lex” 9(2022), nr 2, s. 19-33.

ks. Tomasz Kopiczko:

- *Wychowanie do służby w szkolnym nauczaniu religii Kościoła katolickiego w Polsce. Studium teoretyczno-empiryczne*, Warszawa 2021, ss. 402.
- *Troska o autorytet w wychowaniu do wiary wobec współczesnych wyzwań kulturowych*, „Studia Gilsoniana” 10(2021), nr 3, s. 691-710, DOI: 10.26385/SG.100327.
- *Troska o szacunek dla godności człowieka zadaniem katechezy. Zarys problematyki*, „Studia Gilsoniana” 11(2022), nr 2, s. 347-367, DOI: 10.26385/SG.110213.
- *Katecheza sakramentalna jako laboratorium wiary*, „Studia Katechetyczne” 17(2022), s. 205-218, DOI 10.21697/sk.2021.17.13 [współautor: P. Okła].

ks. Paweł Makarewicz:

- *Nieważność małżeństwa z powodu podstępного wprowadzenia w błąd (kan. 1098 KPK) na przykładzie wybranych spraw Sądu Biskupiego Diecezji Elckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Elk 2022, s. 415-434.

ks. Radosław Rybarski:

- *The Mediating Effect of Dispositional Gratitude on the Relationship between Religious Struggles and Self-Esteem: Preliminary Results*, „Religions” 13(2022), <https://doi.org/10.3390/rel13010070> [współautor: M. Szcześniak, A. Falewicz, D. Madej, G. Bielecka, J. Pracka].
- *Anxiety and Depression in a Non-Clinical Sample of Young Polish Adults: Presence of Meaning in Life as a Mediator*, „International Journal of Environmental Research and Public Health” 19(2022), <https://doi.org/10.3390/ijerph19106065> [współautor: M. Szcześniak, A. Falewicz, K. Stochalska].
- *Multidimensional Prayer Inventory: Psychometric Properties and Clinical Applications*, „Religions” 13(2022), <https://doi.org/10.3390/rel13010079> [współautor: B. Zarzycka, D. Krok, K. Tomaka].

ks. Ryszard Sawicki:

- *Ślady obecności Kard. Stefana Wyszyńskiego na terenach obecnej diecezji elckiej*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Elk 2022, s. 507-530.
- *Wybrane inicjatywy Caritas Diecezji Elckiej inspirowane encykliką „Laudato si”*, w: *Wolność i ekologia. Wyzwania pastoralne w naukach stosowanych*, red. M. Kałużyńska-Tyburska, A. Chciałowska, P. Staniszevska-Pobikrowska, Pelplin 2021, s. 189-202.

ks. Marcin Sieńkowski:

- *Filozoficzne, teologiczne i afektywne racje uzasadniające powołanie*, „Studia Gilsoniana” 10(2021), nr 4, s. 893-913, DOI: 10.26385/SG.100437.
- *God and Truth, Goodness, and Beauty*, „Człowiek w Kulturze” 31(2021), cz. 2, s. 234-247.
- *Powołania do Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Elk 2022, s. 531-558.
- *Prezbiterzy (absolwenci) Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Elk 2022, s. 559-576.

ks. Jerzy Sikora:

- *„Życie bez karnawału”. Szkice krytycznoliterackie*, Augustów 2022.
- *„Topos” a inne pisma literackie – podobieństwa i różnice*, w: *„Topos”: pismo literackie, idee, środowisko. Studia*, red. J. Godlewska, J. Ławski, Kraków-Białystok 2021, s. 153-159.
- *Poezi londyńskich „Kontynentów” wobec Norwida*, „Pamiętnik Literacki” 61(2021), s. 37-51.
- *Poezja jako narzędzie poznania według Bogdana Czaykowskiego*, w: *Kontynenty*, t. 2, *Studia i szkice o twórczości Bogdana Czaykowskiego*, red. M. Rabizo-Birek, B. Szalaśta-Rogowska, Katowice-Rzeszów 2021, s. 53-69.
- *Późny Gałczyński i Iwaszkiewicz – podobieństwa i różnice*, „Colloquia Litteraria” 30(2021), nr 1-2, s. 115-132, DOI: 10.21697/cl.2021.30.1-2.7.

ks. Stanisław Strękowski:

- *Małżeństwo i rodzina w pismach Ojców Kapadockich*, Warszawa 2021, ss. 222.
- *Główne powody wprowadzania obostrzeń w zawieraniu małżeństw mieszanych u wybranych autorów starożytnych i w kościelnych kanonach synodalnych*, „Vox Patrum” 77(2021), s. 405-434, DOI: 10.31743/vp.12178.
- *Stworzenie świata w wybranych pismach Ojców Kapadockich*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 7(2001), s. 165-179, DOI: 10.15290/std.2021.07.12.
- *Człowiek wobec śmierci w wybranych pismach św. Grzegorza z Nyssy*, „Studia Elckie” 24(2022), nr 2, s. 171-190, DOI: 10.32090/SE.240210.

ks. Roman Szewczyk:

- *Obecność symboli religijnych w przestrzeni publicznej w Republice Włoskiej*, „Studia Elckie” 23(2021), nr 4, s. 577-590, DOI: 10.32090/SE.230429.

Afiliacja

Afiliacja, która została przyznana WSD w Ełku w 2015 r. (na pięć lat) straciła ważność 25 kwietnia 2020 r. Z racji na epidemię koronawirusa została przedłużona o rok. Przygotowanie niezbędnej dokumentacji celem odnowienia afiliacji rozpoczęło się w maju 2021 r.

Skompletowane jesienią 2021 r. dokumenty zostały złożone u Wielkiego Kanclerza Wydziału Teologii UWM i wysłane do Kongregacji Edukacji Katolickiej w Watykanie. W piśmie zwrotnym z Kongregacji z 25 marca 2022 r. znalazła się informacja, że WSD w Ełku powinno uzupełnić dokumentację o opinię Konferencji Episkopatu Polski oraz przygotować Statut Instytutu Teologicznego w Ełku do 8 września 2022 r. (zgodnie z zaleceniami *Instrukcji o afiliacji Instytucji studiów wyższych* z 2020 r.)³³. Z kolei 8 czerwca 2022 r. okazało się, że Kongregacja nie odroczyła na następny rok terminu wejścia w życie przepisów Instrukcji, o co zabiegała Konferencja Episkopatu Polski. W związku z tym prace nad odnowieniem afiliacji przeciągnęły się na czas wakacji. 16 września 2022 r. został wysłany do Kongregacji Statut Instytutu Teologicznego w Ełku oraz opinia Konferencji Episkopatu Polski nt. elckiego Seminarium.

7. Formacja pastoralna

W minionym roku klerycy odbywali zarówno praktyki przewidziane tokiem studiów teologicznych, jak również praktyki pastoralne przygotowujące do przyszłych zadań duszpasterskich.

Poszczególne roczniki odbywały praktyki odpowiednie dla przeżywanego etapu formacji. Pośród nich miała miejsce praktyka w zakresie psychologiczno-pedagogicznym (rok III), praktyka katechetyczna w szkole (rok IV i V), praktyka liturgiczno-ewangelizacyjna (rok IV), praktyka duszpasterska (rok VI).

Praktyka duszpasterska diakonów odbywała się w dniach od 2 marca do 18 kwietnia 2022 r. Jeden z diakonów – Bartosz Chrulski przeżywał ją w parafii

³³ Por. Kongregacja Edukacji Katolickiej, *Instrukcja o afiliacji Instytucji studiów wyższych*, Rzym, 8 grudnia 2020 r.

katedralnej w Elku, a drugi – Adam Roziewski w parafii pw. NMP Matki Kościoła w Gołdapi.

Ponadto klerycy angażowali się w zanoszenie Komunii św. osobom chorym, w przygotowanie i liturgiczną oprawę uroczystości diecezjalnych, w śpiew, a także w towarzyszenie i posługę biskupowi podczas wizytacji kanońskich i udzielaniu sakramentu bierzmowania.

Oprócz tego alumni wykonywali różnego rodzaju ćwiczenia. Jednym z nich było wygłoszenie homilii (w Adwencie i podczas nabożeństw), przygotowujące do opanowania warsztatu przepowiadania słowa Bożego.

Z punktu widzenia formacji seminaryjnej charakter pastoralny (nie wykluczając duchowego) miały uroczystości na szczeblu diecezjalnym lub rejonowym, w których uczestniczyło Seminarium. Mowa tu np. o Dniu Papieskim w Elku (10 października 2021 r.), Drodze Krzyżowej ulicami Elku (8 kwietnia 2022 r.), odpuszcie Zesłania Ducha Świętego w Studzienicznej (5 czerwca 2022 r.), Uroczystości Bożego Ciała w Elku (16 czerwca 2022 r.) czy Uroczystości ku czci św. Wojciecha w Elku (26 kwietnia 2022 r.).

Poznaniu Kościołów chrześcijańskich istniejących w diecezji elckiej służyło nabożeństwo ekumeniczne sprawowane 16 stycznia 2022 r. w Kościele metodystyczno-ewangelickim w parafii pw. Miłości Bożej w Elku. Wzięli w nim udział alumni etapu propedeutycznego wraz z prefektem.

Seminarium zaangażowało się we wszystkie stacje Kongresu Różańcowego zorganizowanego z okazji 30. rocznicy diecezji elckiej przypadającej w roku beatyfikacji Pauliny Jarocot (22 maja 2022 r.). Poszczególne stacje odbywały się kolejno: w Krasnymborze (28 maja), w Studzienicznej (4 czerwca), w Elku (11 czerwca)³⁴.

8. Troska o powołania

WSD angażowało się w wiele projektów mających na celu zarówno budzenie powołań, jak i towarzyszenie powołanym. Wśród nich znalazły się inicjatywy powołaniowe podejmowane cyklicznie w każdy czwartek (Msza św. o powołania, adoracja Najświętszego Sakramentu) czy w Tygodniu Modlitw o Powołania, a także przy okazji innych wydarzeń lub spotkań.

3 października 2021 r. rozpoczęła się „Całoroczna modlitwa o powołania w parafiach diecezji elckiej”³⁵. Poprzez różne działania włączyli się w nią formatorzy, wykładowcy, a także diakoni i klerycy, niekiedy tworząc zespoły powołaniowe. Ich zaangażowanie polegało głównie na obecności, modlitwie, przepowiadaniu słowa i dawaniu świadectwa własnego powołania w parafiach diecezji.

³⁴ Por. RR, *I Kongres Różańcowy Diecezji Elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/05/28/i-kongres-rozancowy-diecezji-elckiej-2/>, (dostęp: 28.05.2022).

³⁵ Zob. M. Sieńkowski, *Odkrywanie powołania chrześcijańskiego. Całoroczna modlitwa o powołania w parafiach diecezji elckiej (2021-2022)*, „Martyria” 9(2021), s. 13, 15.

8 października 2021 r. klerycy zaangażowali się we współorganizowanie pielgrzymki maturzystów na Jasną Górę. Jedno z ich zadań polegało na zaprezentowaniu programu ewangelizacyjnego oraz podzieleniu się świadectwem swojej wiary i powołania³⁶.

Podczas Tygodnia Misyjnego, który trwał w dniach 24-30 października 2021 r. klerycy zorganizowali wieczór modlitwy w intencji misji, misjonarzy, powołań i dzieł misyjnych. Mszę św., której przewodniczył bp Jerzy Mazur poprzedził różaniec odmawiany w różnych językach. Natomiast w Światowy Dzień Misyjny (niedziela 24 października 2021 r.) klerycy udali się do parafii, w których modlili się o powołania misyjne i za misjonarzy, a także rozprawdzali przedmioty związane z misjami (książki, instrumenty, gadzety itp.). Pozyskany dochód został przekazany ks. Arkadiuszowi Dardzińskiemu – misjonarzowi w Tanzanii – pochodzącemu z diecezji elckiej³⁷.

Z myślą o rozeznawaniu i budzeniu powołania pośród Liturgicznej Służby Ołtarza w dniach 18-20 lutego 2022 r. zostały zorganizowane w WSD w Elku warsztaty liturgiczne. Uczestniczyło w nich 14 ministrantów i lektorów w wieku od 14 do 25 lat. W ich przygotowanie i poprowadzenie włączyli się formatorzy, diakoni, klerycy, a także ks. Daniel Kowalski oraz pan Piotr Kowalewski. Z uczestnikami spotkał się również bp Jerzy Mazur, który sprawował Mszę św. i wygłosił homilię³⁸.

27 marca 2022 r. w Seminarium miała miejsce Msza św. w intencji powołań, której przewodniczył bp Jerzy Mazur. Wzięli w niej udział przedstawiciele młodzieży diecezji elckiej. Wydarzenie to było transmitowane przez TV Polonia³⁹.

14 kwietnia 2022 r. w Wielki Czwartek po Mszy Krzyżma odbyło się spotkanie wspólnoty seminaryjnej z ministrantami i lektorami przybyłymi do Elku.

W trzydziestym roku funkcjonowania Seminarium po raz kolejny miała miejsce modlitwa za alumnów w ramach inicjatywy nazwanej Duchową Adopcją Kleryka. W elckim Seminarium istnieje ona od 2014 r. Angażują się w nią osoby świeckie, a jej podstawowym celem jest otoczenie modlitewną troską kleryków, którzy aktualnie przygotowują się do kapłaństwa.

Wszelkie inicjatywy powołaniowe zaowocowały m.in. tym, że 2 września 2022 r. jeden kandydat na pierwszy rok formacji przystąpił do kolokwium z zakresu podstawowej wiedzy teologicznej i uzyskał pozytywny wynik.

³⁶ Por. *Pielgrzymka Maturzystów Diecezji Elckiej na Jasną Górę*, <https://diecezjaelk.pl/2021/09/29/pielgrzymka-maturzystow-diecezji-elckiej-na-jasna-gore/>, (dostęp: 29.09.2021).

³⁷ Por. T. Zajkowski, *Sylwetki i działalność księży-misjonarzy diecezji elckiej*, w: *Ex Vita vivit!*, dz. cyt., s. 581-584.

³⁸ Por. K. Kaczyński, *Warsztaty liturgiczne dla lektorów diecezji elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/03/03/32218/>, (dostęp: 3.03.2022).

³⁹ Por. RR, *Msza św. w intencji powołań w kaplicy Wyższego Seminarium Duchownego w Elku*, <https://diecezjaelk.pl/2022/03/27/msza-sw-w-intencji-powolan-w-kaplicy-wyzszego-seminarium-duchownego-w-elku/>, (dostęp: 27.03.2022).

9. Działania na rzecz uchodźców z Ukrainy

Wspólnota Wyższego Seminarium Duchownego w Elku nie pozostawała obojętna wobec wydarzeń dziejących się na Ukrainie. Pierwszym odruchem na dramat wojny była modlitwa o pokój, a następnie pomoc uchodźcom wojennym przybywającym z Ukrainy do Polski, w tym również do Elku.

Organizowanie pomocy przebiegało w różny sposób. Jednym z nich było włączenie się Seminarium w przygotowanie i załadunek transportów z pomocą humanitarną wysyłaną przez Caritas na Ukrainę. Innym razem klerycy współorganizowali zbiórkę ofiar w parafiach, a także rozprowadzali eksponaty misyjne. Ponadto zorganizowali zbiórkę pieniędzy w środowisku seminaryjnym i w formie jałmużny wielkopostnej przekazali je klerykom Wyższego Seminarium Duchownego w Kamieńcu Podolskim.

Oprócz pomocy materialnej Seminarium przyjęło i zaopiekowało się uchodźcami z różnych regionów Ukrainy. Od 17 marca do 30 sierpnia 2022 r. w budynku etapu propedeutycznego schronienie znalazło 19 osób, w tym 13 dzieci. 7 kwietnia 2022 r. uchodźców odwiedziła Pani Prezydentowa Agata Kornhauser-Duda⁴⁰.

W dniach 2-8 kwietnia 2022 r. czterech kleryków (dk. Bartosz Chrulski, dk. Adam Roziewski, Mateusz Michniewicz, Adam Walio) posługiwało jako wolontariusze na polsko-ukraińskim przejściu granicznym Korczowa-Krakowiec oraz na dworcu PKP w Przemyślu. W tym czasie zatrzymali się oni w Wyższym Seminarium Duchownym w Przemyślu⁴¹.

10. Obchody 30. rocznicy WSD w Elku

Pierwszym akcentem związanym z 30-leciem Seminarium była październikowa inauguracja roku akademickiego. O rocznicy WSD w Elku wzmiankowano także podczas wspomnianej wyżej konferencji naukowej, która dotyczyła wyzwań w formacji chrześcijańskiej. Jeden z prezentowanych tematów dotyczył powołań formowanych w elckim Seminarium na przestrzeni trzydziestu lat.

30. rocznica Seminarium przypadała 16 kwietnia 2022 r. Ponieważ była to Wielka Sobota, dziękczynienie za 30 lat WSD w Elku zostało zaplanowane na 9 czerwca 2022 r. i połączone z odpustem obchodzonym w kaplicy seminaryjnej w Święto Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana⁴². Mszy św. odpustowej przewodniczył bp Jerzy Mazur, a homilię wygłosił ks. kan. dr Zdzisław Golan, proboszcz parafii pw. św. Idziego w Wyszku, a niegdyś wicerektor WSD w Elku. Ważnym punktem obchodów była konferencja pt.

⁴⁰ Por. KZ, RR, *Pierwsza Dama spotkała się z uchodźcami w Elku*, <https://diecezjaelk.pl/2022/04/07/pierwsza-dama-spotkala-sie-z-uchodzcamy-w-elku/>, (dostęp: 7.04.2022).

⁴¹ Por. RR, *Klerycy WSD w Elku angażują się w pomoc uchodźcom*, <https://diecezjaelk.pl/2022/04/07/klerycy-wsd-w-elku-angazuja-sie-w-pomoc-uchodzcom/>, (dostęp: 7.04.2022).

⁴² Por. KZ, *Elk: 30-lecie istnienia Wyższego Seminarium Duchownego*, <https://diecezjaelk.pl/2022/06/09/elk-30-lecie-istnienia-wyzszego-seminarium-duchownego/>, (dostęp: 9.06.2022).

„O naśladowaniu Chrystusa po zakończonej formacji do kapłaństwa. Trudności i wyzwania w codziennym życiu prezbitera”, którą wygłosił ks. prał. dr Marek Jarosz, rektor Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku.

Wśród uczestników odpustu znalazło się wielu znamienitych gości na różny sposób związanych z ełckim Seminarium w jego trzydziestoletniej historii. Oprócz absolwentów, byłych formatorów (ks. Marek Bednarski, ks. Dariusz Brozio, ks. Tadeusz Herman, ks. Andrzej Jaśko, ks. Stanisław Józwiak, ks. Wojciech Kalinowski, ks. Marian Salamon, ks. Antoni Skowroński, ks. Dariusz Zalewski), rektorów zaprzyjaźnionych seminariów (ks. Robert Bączyk, ks. Marian Strankowski, o. Jacek Wojcieszko), aktualnych wykładowców, samorządowców, przyjaciół i dobroczyńców na uroczystość przybyli także profesorowie, którzy stanowili pierwszą kadrę wykładowców (ks. Zygmunt Kopiczko, ks. Kazimierz Łatak, ks. Maciej Maciejewski) oraz dziekan Wydziału Teologii UWM (ks. Marek Żmudziński).

W tym miejscu warto wspomnieć, że z okazji rocznicy Seminarium otrzymało apostolskie błogosławieństwo od papieża Franciszka (16 czerwca 2022 r.). W wersji drukowanej zostało ono wyeksponowane i umieszczone na ścianie w pobliżu przejścia z gmachu głównego do kaplicy.

Upamiętnienie rocznicy dokonało się również w postaci publikacji tekstów poświęconych ełckiemu Seminarium. W księdze wydanej z okazji 30-lecia diecezji ełckiej pt. „Ex Vita vivit” znalazły się m.in. artykuły dotyczące powołań do WSD w Elku, absolwentów, którzy otrzymali święcenia kapłańskie, a także prac magisterskich alumnów z ostatnich dziesięciu lat⁴³. Wiosenny numer „Głos Serca” – czasopisma prowadzonego przez kleryków – został w całości poświęcony ełckiemu Seminarium. Znalazły się w nim wspomnienia pierwszych formatorów oraz świadectwa absolwentów⁴⁴. Wzmianki o Seminarium pojawiły się także w kwietniowym numerze „Martyrii”⁴⁵.

Rocznicowy charakter roku formacyjnego i akademickiego został podkreślony również w kalendarzu seminaryjnym na 2022 r.

11. Zakończenie roku akademickiego

Drugi semestr, a tym samym rok akademicki, zakończyła Msza św. odprawiona 24 czerwca 2022 r. pod przewodnictwem bp. Jerzego Mazura w kaplicy seminaryjnej. Przed wyjazdem na wakacje miały miejsce rozmowy rektora z niektórymi klerykami.

Przerwa wakacyjna umożliwia alumnom nie tylko odpoczynek, ale również udział w różnego rodzaju praktykach duszpasterskich, rekolekcjach, pielgrzymkach czy zaangażowanie się w życie rodzinnych parafii. Niektórzy z nich skorzystali z rekolekcji dla własnego rozwoju duchowego.

⁴³ Por. A. Gilewska, *Wykaz prac magisterskich napisanych w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Ełckiej w latach 2012-2021*, w: *Ex Vita vivit!*, dz. cyt., s. 93-101.

⁴⁴ Por. „Głos Serca” 2022, nr 154.

⁴⁵ Por. M. Sieńkowski, *30-lecie WSD w Elku*, „Martyria” 2022, nr 4, s. 30-31.

Podsumowanie

W trzydziestym roku funkcjonowania i działalności (2021/2022) Wyższe Seminarium Duchowne w Ełku przede wszystkim realizowało te zadania i cele, które bezpośrednio wiązały się z formacją kandydatów do kapłaństwa. Koncentrowały się one głównie na podstawowych wymiarach formacji (ludzkim, duchowym, intelektualnym, pastoralnym). Świadczą o tym wskazane i omówione działania oraz inicjatywy realizowane w ciągu całego roku. Należy żywić nadzieję, że ich wielość i różnorodność pozytywnie wpłynęła na kształtowanie powołań kapłańskich. Niekiedy można mieć obawy, czy zostały zachowane odpowiednie proporcje między wymiarami formacji.

Oprócz tego wspólnota seminaryjna podejmowała działania stanowiące odpowiedź na bieżące potrzeby lub niespodziewane zdarzenia. Chodzi tu głównie o pomoc uchodźcom z Ukrainy oraz podkreślanie 30. rocznicy WSD w Ełku. Z perspektywy minionego czasu można mieć przekonanie, że Seminarium dobrze wywiązało się z zadań, z którymi przyszło mu się zmierzyć.

W porównaniu do lat ubiegłych Seminarium zdobywało kolejne doświadczenia tak w wymiarze formacyjnym, jak i instytucjonalnym. W odpowiedzi na zmniejszającą się liczbę kleryków i kondycję osobowościową kandydatów do kapłaństwa model formacji stał się bardziej zindywidualizowany (bez utraty wymiaru wspólnotowego). Nieodzowną potrzebą okazało się sięganie po pomoc psychologiczną i terapeutyczną. W stopniowo zmieniających się warunkach życia seminaryjnego zespół formatorów nie uległ zredukowaniu, podobnie jak liczba wykładowców prowadzących zajęcia.

* * *

Thirtieth Year of Functioning and Activity of the Theological Seminary of the Diocese of Ełk (2021/2022)

Summary

The article shows the functioning and activities of the Theological Seminary in Ełk in the academic year 2021/2022, which was the thirtieth in its history. The tasks and objectives of the seminary focused mainly on the basic dimensions of formation (human, spiritual, intellectual, pastoral). Sometimes you may have concerns about whether the correct proportions between the dimensions of the formation have been maintained. The seminary undertook activities for refugees from Ukraine, and also celebrated the thirtieth anniversary of erection. Compared to previous years, the seminary gained more experience. In response to the decreasing number of seminarians and the personal condition of candidates for the priesthood, the model of formation became more individualistic.

Keywords: Theological Seminary, Diocese of Ełk, theological studies, priestly formation.

Bibliografia

- Brozio D., *Formacja duchowa w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Elckiej (1992-2012)*, w: „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”. 20 rocznica powstania diecezji elckiej, red. W. Guzewicz, Ełk 2012, s. 263-273.
- DK, RR, *Wielkopostny dzień skupienia stypendystów FDNT Diecezji Elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/03/19/wielkopostny-dzien-skupienia-stypendystow-fdnt-diecezji-elckiej/>, (dostęp: 19.03.2022).
- Galbas A., *Podziękowanie wygłoszone w katedrze elckiej 8 stycznia 2022 r.*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Ełk 2022, s. 25-27.
- Giebułtowiec D., *Ks. dr Piotr Kot o przyczynach kryzysu powołań w Polsce*, <https://www.ekai.pl/ks-dr-piotr-kot-o-przyczynach-kryzysu-powolan-w-polsce/>, (dostęp: 12.10.2021).
- Gilewska A., *Wykaz prac magisterskich napisanych w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Elckiej w latach 2012-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Ełk 2022, s. 93-101.
- Guzewicz W., *Talent i trud. Potencjał naukowy duchowieństwa diecezji elckiej w latach 1992-2017*, Olsztyn 2021.
- Jaśko A., *20 lat Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej (1992-2012)*, w: „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”. 20 rocznica powstania diecezji elckiej, red. W. Guzewicz, Ełk 2012, s. 81-102.
- Kaczyński K., *Warsztaty liturgiczne dla lektorów diecezji elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/03/03/32218/>, (dostęp: 3.03.2022).
- Konferencja Episkopatu Polski, *Droga formacji presbiterów w Polsce. Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia*, Warszawa, 11 marca 2021 r.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*, Częstochowa, 26 sierpnia 1999 r.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dar powołania do kapłaństwa. Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, Rzym, 8 grudnia 2016 r.
- Kongregacja Edukacji Katolickiej, *Instrukcja o afiliacji Instytucji studiów wyższych*, Rzym, 8 grudnia 2020 r.
- Konopko D., *Nowy prefekt etapu propedeutycznego*, „Głos Serca” 2022, nr 153, s. 10-11.
- Kronika Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej*, rok akademicki 2021/2022.
- Księga Absolwentów Wyższego Seminarium Duchownego w Ełku*, [b.m.r.w.].
- KZ, *Ełk: 30-lecie istnienia Wyższego Seminarium Duchownego*, <https://diecezjaelk.pl/2022/06/09/elk-30-lecie-istnienia-wyzszego-seminarium-duchownego/>, (dostęp: 9.06.2022).
- KZ, RR, *Pierwsza Dama spotkała się z uchodźcami w Ełku*, <https://diecezjaelk.pl/2022/04/07/pierwsza-dama-spotkala-sie-z-uchodzcamy-w-elku/>, (dostęp: 7.04.2022).
- KZ, *Symposium historyczne poświęcone bł. kard. Stefanowi Wyszyńskiemu*, <https://diecezjaelk.pl/2021/10/15/symposium-historyczne-poswiecone-bl-kard-stefanowi-wyszynskiemu/>, (dostęp: 15.10.2021).
- KZ, *W diecezji elckiej kapłani modlili się o świętość*, <https://diecezjaelk.pl/2022/06/23/w-diecezji-elckiej-kaplani-modlili-sie-o-swietosc-2/>, (dostęp: 23.06.2022).
- MR, *Symposium naukowe o formacji seminaryjnej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/02/26/sympozjum-naukowe-o-formacji-seminaryjnej/>, (dostęp: 26.02.2022).
- Nominacje i zmiany personalne*, „Kronika Urzędowa Diecezji Elckiej” 2021, nr 2, s. 166-173.

- Pielgrzymka Maturzystów Diecezji Elckiej na Jasną Górę*,
<https://diecezjaelk.pl/2021/09/29/pielgrzymka-maturzystow-diecezji-elckiej-na-jasna-gore/>, (dostęp: 29.09.2021).
- Pluzek Z., Jacyniak A., *Świat ludzkich kryzysów*, Kraków 2006, s. 81-85.
- Różańska R., *Synod w diecezji elckiej rozpoczęty*, „Martyria” 2021, nr 10, s. 30-31.
- RR, *I Kongres Różańcowy Diecezji Elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/05/28/i-kongres-rozancowy-diecezji-elckiej-2/>, (dostęp: 28.05.2022).
- RR, *Inauguracja roku akademickiego 2021/2022 w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2021/10/14/inauguracja-roku-akademickiego-2021-2022-w-wyzszym-seminarium-duchownym-diecezji-elckiej/>, (dostęp: 14.10.2021).
- RR, *Klerycy WSD w Elku angażują się w pomoc uchodźcom*,
<https://diecezjaelk.pl/2022/04/07/klerycy-wsd-w-elku-angazuja-sie-w-pomoc-uchodzcom/>, (dostęp: 7.04.2022).
- RR, *Msza św. w intencji powołań w kaplicy Wyższego Seminarium Duchownego w Elku*,
<https://diecezjaelk.pl/2022/03/27/msza-sw-w-intencji-powolan-w-kaplicy-wyzszego-seminarium-duchownego-w-elku/>, (dostęp: 27.03.2022).
- RR, *Oblóczyny i Kandydatura do diakonatu w WSD w Elku*,
<https://diecezjaelk.pl/2021/10/02/obloczyny-i-kandydatura-do-diakonatu-w-wsd-w-elku/>, (dostęp: 2.10.2021).
- RR, *Pierwsza rocznica śmierci arcybiskupa Wojciecha Ziembę*,
<https://diecezjaelk.pl/2022/04/21/pierwsza-rocznica-smierci-arcybiskupa-wojciecha-ziemby/>, (dostęp: 21.04.2022).
- RR, *Rolnicy z Diecezji Elckiej dziękowali za plony*, <https://diecezjaelk.pl/2022/09/03/rolnicy-z-diecezji-elckiej-dziekowali-za-plony/>, (dostęp: 3.09.2022).
- RR, *Święcenia diakonatu w diecezji elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/05/07/swiecenia-diakonatu-w-diecezji-elckiej/>, (dostęp: 7.05.2022).
- RR, *Święcenia diakonatu w WSD w Elku*, <https://diecezjaelk.pl/2021/11/26/swiecenia-diakonatu-w-wsd-w-elku/>, (dostęp: 26.11.2021).
- RR, *Święcenia kapłańskie w diecezji elckiej*, <https://diecezjaelk.pl/2022/05/21/swiecenia-kaplanskie-w-diecezji-elckiej/>, (dostęp: 21.05.2022).
- Salamon M., *W trosce o nowe powołania kapłańskie w diecezji*, „Martyria” 2022, nr 8, s. 11.
- Sienkowski M., *30-lecie WSD w Elku*, „Martyria” 2022, nr 4, s. 30-31.
- Sienkowski M., *Odkrywanie powołania chrześcijańskiego. Caloroczna modlitwa o powołania w parafiach diecezji elckiej (2021-2022)*, „Martyria” 9(2021), s. 13, 15.
- Sienkowski M., *Powołania do Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sienkowski, R. Sawicki, Elk 2022, s. 531-558.
- Sienkowski M., *Prezbiterzy (absolwenci) Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sienkowski, R. Sawicki, Elk 2022, s. 559-576.
- Sienkowski M., *Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Elckiej (1992-2022)*, „Głos Serca” 2022, nr 154, s. 3-4.
- Spotkanie Elckiego Wolontariatu Misyjnego*, <https://diecezjaelk.pl/2021/10/20/spotkanie-elckiego-wolontariatu-misyjnego/>, (dostęp: 20.10.2021).
- Zajkowski T., *Sylwetki i działalność księży-misjonarzy diecezji elckiej*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sienkowski, R. Sawicki, Elk 2022, s. 577-593.
- Zarzycka B., *Psychologiczne czynniki ułatwiające i utrudniające formację kapłańską*, „Studia Elckie” 19(2017), nr specjalny, s. 557-564.